

формування ключової, базової, спеціальної компетентностей, вписаних у контексті формування професійно-педагогічної компетентності, і представляє їх цілісну єдність.

У якості ефективних технологій розвитку інформатичної компетентності виступають активні методи навчання, рефлексивні методики, інформаційні педагогічні технології на основі інтеграції змісту навчання та професійного досвіду, які сприятимуть розвитку особистісно-смыслових структур і професійно-особистісної рефлексії вчителя.

Необхідною умовою успішності освітньої діяльності є цілеспрямована підготовка викладачів з проблем теорії та практики навчання дорослих, використання комп'ютерних технологій навчання, технологій активного навчання й рефлексивних методик, психолого-педагогічної діагностики та кваліметрії у формі постійно діючих семінарів, тренінгів, майстер-класів.

Н. О. Постригач

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄС

Системи освіти, зокрема, педагогічної у країнах Європейського Союзу, не зважаючи на політичні та ідеологічні розбіжності діяльності різних урядів, зазнали на початку ХХІ століття загального руху до подальшої децентралізації та дерегулювання державного контролю (Кучай, Т., Кучай, О., 2019, с. 17–18).

У дискусіях про освіту в Європі зазначається, що якість та ефективність освіти значною мірою залежать від професіоналізму вчителів та ступеня їх професіоналізації. Праця вчителів визнана найважливішим фактором, що впливає на якість освіти в школі (Hattie, 2003). Освіта сприяє поширенню знання, а також породженню нового, передусім, у освітній діяльності. У цьому сенсі залишаються актуальними теоретико-методичні засади та критерії, розроблені В. Бондарем, М. Красовицьким та іншими, щодо можливостей використання доброї практики, відомої як «передовий педагогічний досвід», а також сьогоденні результати освітніх студій у царині інноваційного менеджменту (*Курс лекцій з основ теоретико-методичної підготовки науково-педагогічних кадрів системи післядипломної освіти*, 2015, с. 85–86).

Водночас науковцями та практиками наголошується, що якість учителів залежить від якості їхньої педагогічної освіти. Це відображено в документах європейської політики, опублікованих Європейською Комісією (European Commission, 2005; 2007) та Європейською Радою (European Council, 2007). Зокрема, результати досліджень зарубіжних учених про педагогів свідчать про те, що якість роботи викладачів університетів та коледжів, особливо вчителів, а також якість освіти в закладах вищої освіти

впливають на результати навчання майбутніх учителів та їхній професіоналізм (Buchberger, Byrne, 1995; Buchberger at all, 2000). 3 серпня 2007 року Європейська Комісія висунула пропозиції щодо підвищення якості підготовки вчителів у ЄС. Якісне викладання є необхідною умовою якісної освіти й навчання. У повідомленні Комісії окреслено загальну основу для політики щодо підвищення якості педагогічної освіти. Зокрема, було встановлено загальноєвропейські принципи для підвищення компетентней та кваліфікацій учителів і тренерів у державах-членах. Ці широкі орієнтації включали: забезпечення доступу всіх учителів до знань, поглядів і педагогічних навичок, які їм потрібні для власної ефективності; забезпечення вчителів таким чином, щоб їх освіта та професійний розвиток стали скоординованим, узгодженим та адекватним ресурсом; сприяння культурі рефлексивної практики та досліджень серед учителів; сприяння підвищенню статусу та визнання професії вчителя; підтримка професіоналізації викладання. Центральною ідеєю, безумовно, стала необхідність для всіх країн-членів ЄС розробити положення для безперервного навчання вчителів. Необхідним є безперервний континуум забезпечення, який охоплює початкову освіту вчителів, уведення в професію та кар'єрний безперервний професійний розвиток, що включає можливості для формального, неформального та інформального навчання. Початкова освіта не може забезпечити вчителів знаннями й навичками, необхідними для навчання впродовж усього життя. Тому країнам-членам необхідно переглянути структури та фінансування (*The Teaching Profession – Changes, Challenges and Perspectives*, 2008, с. 2–3).

З цією метою Міністри освіти країн ЄС взяли на себе відповідальність розробки політики з питань педагогічної освіти. Було відзначено необхідність кращої координації різних напрямів педагогічної освіти, підвищення стимулів для вчителів щодо вдосконалення професійних навичок упродовж життя, забезпечення відповідності освітніх послуг потребам навчання з точки хору їх кількості та якості. Окрему увагу заслуговують розроблені державами-членами напрями освітрянської політики: континуум педагогічної освіти – забезпечення початкової освіти для вчителів, кар'єрне зростання та подальший професійний скоординований, послідовний гарантованої якості розвиток; професійні цінності – заохочення вчителів до практичної діяльності, наукових досліджень, розробки нових знань та інновацій; привабливість професії – можливість кар'єрного росту, збереження максимальної якості шкільної освіти; кваліфікаційні вимоги до навчання – забезпечення вчителів певною кваліфікацією; підтримка вчителів – забезпечення підтримки вчителям на початку своєї професійної кар'єри, наставницької підтримки, заохочення набувати нові знання, навички та компетенції через формальне, неформальне та інформальне навчання, у тому числі за програмами обміну та за кордоном, підтримка мобільності викладацького складу; школа лідерства: забезпечення можливості вчителям виконувати керівні функції,

доступу до якісного навчання в школі управління та керівництва (Кристочук, 2012, с. 121–122).

О. Локшина (Локшина, 2019, с. 16) зазначає, що ключовим орієнтиром ЄС у розвитку педагогічної освіти є її висока якість. З цією метою відбувається модернізація галузі в напрямі запровадження інновацій як усередині, так і поза системою. До зовнішніх, передусім, належать заходи, спрямовані на покращення іміджу вчительської професії, гармонізацію між вимогами суспільства й рівнем підготовки вчителів, підвищення рівня фінансування, розбудова державно-приватного партнерства. Внутрішні інновації є структурного, змістового й організаційного характеру (запровадження двоциклової структури ступенів вищої педагогічної освіти, трансформація змісту на компетентнісні засади, його фундаменталізація, запровадження до освітнього процесу ІКТ, інтенсифікація варіативності та гнучкості (форм і траєкторій) організації підвищення кваліфікації та професійного розвитку вчителів тощо), які в комплексі сприяють формуванню єдиного європейського простору педагогічної освіти.

Таким чином, проблема створення ефективної системи забезпечення якості педагогічної освіти в Україні залишається на сьогодні досить актуальною. Цілісне сприйняття галузі вищої освіти та її підсистеми – педагогічної освіти, вивчення кращих зразків європейського досвіду, мають важливе значення для розв'язання локальних, національних педагогічних і соціокультурних завдань на тлі поглиблення впливу глобальних або загальноєвропейських викликів Суспільства знань.

ЛІТЕРАТУРА

- Кристочук, Т. Є. (2012). Система педагогічної освіти в країнах Європейського Союзу: спільні та відмінні риси. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"*. Сер.: Педагогіка. Т. 209. Вип. 197. С. 121–126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2012_209_197_25.
- Кучай, Т., Кучай, О. (2019). Забезпечення якості вищої освіти в європейському освітньому просторі. *Освітній простір України*, 16, 15–19.
- Локшина, О. І. (2019). *Педагогічна освіта в Європейському Союзі: орієнтири розвитку*. In: Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Україна, 11–12 квітня 2019 року). СМП Тайп, м. Тернопіль, Україна. С. 14–17. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/716220/1/Основа%20%2026%20збірника%20%20том%20ртф-страницы-14-17.pdf>.
- Курс лекцій з основ теоретико-методичної підготовки науково-педагогічних кадрів системи післядипломної освіти* (2015). [І. Ю. Регейло, В. І. Саюк, М. І. Скрипник, Г. О. Штомпель]. Київ. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/14322/1/Saiuk.pdf>
- Buchberger, F., Byrne, K. (1995). Quality in teacher education: A suppressed theme? *European Journal of Teacher Education*, 18 (1), 9–23.
- Buchberger, F., Campos, B., Kallos, D., Stephenson, J. (eds.) (2000). Green Paper on Teacher education in Europe: High quality teacher education for high quality education and training. *Thematic Network on Teacher Education in Europe*. Fakultetsnämnden för lärarutbildning, Umeå Universitet.

- European Commission (2005). *Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications*. URL: http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/principles_en.pdf.
- European Commission (2007). *Improving the Quality of Teacher Education*. URL: http://ec.europa.eu/education/com392_en.pdf.
- European Council (2007). Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council of 15 November 2007, on improving the quality of teacher education. *Official Journal of the European Union*, C300, 6–9. URL: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:300:0006:0009:en:PDF>.
- Hattie, J. (2003). Teachers Make a Difference. What is the research evidence? *Australian Council for Educational Research*. October 2003. URL: https://www.det.nsw.edu.au/proflearn/docs/pdf/qt_hattie.pdf.
- Teaching and Learning International Survey (TALIS, 2006)*. URL: <http://asq.org/edu/2013/12/best-practices/quality-approaches-in-higher-education-vol-4-no-2.pdf>.
- The Teaching Profession – Changes, Challenges and Perspectives*. Report of the conference of the European Network of Education Councils, Vilnius, 13 – 15 October 2008 with the support of the European Commission DG Education and Culture. Brussels. January 2009. 80 p. URL: http://www.eunec.eu/sites/www.eunec.eu/files/attachment/files/2008_conference_teaching_profession_vilnius.pdf.

І. І. Проценко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

Н. М. Кузьменко

Сумський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ДОСЛІДНИЦЬКІЙ КУЛЬТУРІ

У наш час звернення сучасної вищої освіти до проблем культурного розвитку людини стає провідною тенденцією освітнього процесу вищої школи. У своєму дослідженні ми виділили дослідницьку культуру з широкого спектру видів культури, оскільки вона займає особливе місце в процесі вивчення індивідом навколишнього світу.

Аналіз науково-педагогічної літератури дозволив узагальнити різні визначення цього терміна, згідно з якими дослідницьку культуру можна розглядати як:

- спосіб або результат творчої самореалізації людини в процесі її професійної діяльності;
- якість людини на основі певного рівня оволодіння методами та способами здійснення професійної діяльності;
- навички, що реалізуються під час виконання творчої діяльності та характеризують специфіку професійного мислення.

Виходячи з різних психолого-педагогічних визначень дослідницької культури, ми можемо запропонувати таке визначення дослідницької культури особистості професійного фахівця, згідно з яким дослідницька